

Криворучко Ю.З.

Заклад вищої освіти «Академія рекреаційних технологій і права»

Тарасюк Л.М.

Заклад вищої освіти «Академія рекреаційних технологій і права»

Герасимюк Л.С.

Заклад вищої освіти «Академія рекреаційних технологій і права»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

У статті розглянуто особливості правового регулювання процесів діджиталізації публічного управління в Україні, що є одним із ключових напрямів модернізації держави. Встановлено, що діджиталізація сприяє підвищенню ефективності, прозорості, відкритості і доступності державних послуг.

Розглянуто українську нормативно-правову базу, що регулює діджиталізацію публічного управління. Крім цього, проаналізовано міжнародний досвід у цій сфері, що став основою для гармонізації законодавства України із нормами ЄС. Встановлено, що європейський досвід може слугувати орієнтиром для вдосконалення українського законодавства у сфері цифрових технологій.

Відзначено особливу роль Міністерства цифрової трансформації України, що здійснює формування державної політики у сфері цифрових інновацій та електронного урядування.

Зазначено, що особливу роль у процесах діджиталізації відіграє проєкт «Держава у смартфоні» та сервіс «Дія», які забезпечують інтеграцію цифрових рішень у публічне управління. Визначено, що подальший розвиток цього проєкту потребує вдосконалення правового регулювання, зокрема у сферах захисту даних, стандартизації електронних послуг та посилення кібербезпеки.

Зазначено, що на даний час правове регулювання процесів діджиталізації є недостатньо розвиненим, що створює перешкоди для повноцінного впровадження інноваційних технологій у сферу публічного управління в Україні.

Окреслено ключові проблеми правового забезпечення діджиталізації публічного управління, серед яких визначено потребу в узгодженні українського законодавства з міжнародними стандартами, необхідність посилення захисту персональних даних та інформаційної безпеки тощо. Визначено, що створення надійного нормативно-правового підґрунтя є важливим для підвищення рівня довіри громадян до електронних послуг, забезпечення безпеки даних і зменшення ризиків кібератак.

У статті підкреслено важливість подальшої адаптації українського законодавства до міжнародних стандартів, а також забезпечення прозорості та відповідальності у процесах цифрової трансформації публічного управління.

Ключові слова: публічне управління, діджиталізація, цифрова трансформація, цифрові технології, нормативно-правова база.

Постановка проблеми. Діджиталізація є одним із ключових напрямів модернізації публічного управління в Україні, що сприяє підвищенню прозорості, відкритості та доступності державних послуг. Однак правове регулювання цих процесів залишається недостатньо розвиненим, що зумовлює перешкоди для впровадження інноваційних технологій. Стрімке входження суспільства в епоху цифрових трансформацій вимагає створення нормативно-правової бази, що відповідає міжнародним вимогам і стандартам.

Таким чином, проблема нормативно-правового регулювання процесів діджиталізації публічного управління потребує постійної уваги, враховуючи необхідність регулярної уніфікації законодавства та його узгодження з міжнародними правовими нормами, що визначає актуальність цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж останніх років проблему діджиталізації публічного управління активно досліджують українські науковці. Зокрема, окремі аспекти

цього питання висвітлено у працях таких учених, як Ю. Пігарев [14], Н. Костенюк [14], Г. Ортіна [3], Г. Разумей [15], М. Разумей [15], Н. Рибальченко [3], К. Савон [18] та ін.

Проте, попри значний інтерес дослідників, питання правового регулювання діджиталізації публічного управління залишається недостатньо вивченим. З огляду на постійний динамічний розвиток цієї сфери, виникає необхідність детального аналізу правового аспекта діджиталізації публічного управління в Україні.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в аналізі правового регулювання процесів діджиталізації публічного управління в Україні та обґрунтуванні напрямів його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. У сучасному суспільстві розвиток цифрових технологій є неминучим процесом, що має значний вплив на усі сфери життєдіяльності країни. Особливо це проявляється у сфері публічного управління. Цифрові технології є рушійною силою для підвищення доступності державних послуг, а також посилення взаємодії інститутів влади і громадянського суспільства [17, с. 244].

Як зазначає Н. Сидоренко, діджиталізація в органах влади є процесом формування сервісів для більш результативних управлінських рішень та надання якісних послуг населенню [19, с. 12]. Учені Г. Разумей та М. Разумей під діджиталізацією публічного управління розуміють «процес докорінної зміни механізмів публічного управління загалом та діяльності державних органів зокрема, що базується на впровадженні цифрових технологій у всі аспекти діяльності та призводить до прогресивного розвитку цифрових трансформацій у країні» [15, с. 141].

Ключова мета цифровізації публічних послуг полягає у забезпеченні надання адміністративних послуг громадянам в електронному форматі. Це сприяє формуванню нової моделі країни, що орієнтована на задоволення потреб громадян. При цьому велику увагу слід приділити захисту персональних даних на законодавчому рівні, спрощенню та забезпеченню доступності процедури надання електронних послуг, а також захисту від кібератак на технічному рівні.

Із моменту відновлення незалежності Україна активно працює над практичним упровадженням, оволодінням та інтеграцією діджитал-технологій у систему публічного управління. Використання діджитал-інструментів значно розширює можливості участі громадян у процесі державотворення і державного управління. Як зазначають Р. Щокін

і Ж. Беленюк, «активному впровадженню процесів діджиталізації в Україні сприяє розвиток ІТ-сектору загалом та сфери електронних послуг зокрема» [20, с. 104].

Основою для реалізації процесів діджиталізації є нормативно-правове забезпечення автоматизації та цифровізації державних послуг. Учений Д. Ісаченко підкреслює, що впровадження цифрових інструментів у державотворчі процеси та розвиток українського суспільства загалом суттєво залежить від об'єктивності, відповідності сучасним реаліям, достовірності й адекватності нормативно-правової бази [2, с. 45].

Центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію держполітики у сфері цифровізації, цифрових інновацій, електронного урядування та електронної демократії, надання електронних та адміністративних послуг, електронних довірчих послуг тощо, є Міністерство цифрової трансформації України [5]. У своїй діяльності Міністерство керується законами, що забезпечують державну політику щодо діджиталізації в Україні, зокрема: «Про доступ до публічної інформації» [6]; «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» [7]; «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» [8]; «Про електронні документи та електронний документообіг» [9]; «Про захист персональних даних» [10]; «Про Національну програму інформатизації» [11]; «Про інформацію» [13] та іншими законодавчими і нормативно-правовими актами.

У контексті нашого дослідження важливо розглянути міжнародну правову базу. Зокрема, 1996 року був прийнятий Типовий закон «Про електронну комерцію» («UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce») [21], в якому ООН рекомендує урядам країн-учасниць максимально враховувати його положення при розробці національного законодавства. Як відповідь на цей заклик, на рівні ЄС була прийнята директива «Про електронну комерцію» [1]. У цих нормативних документах встановлено принцип рівності правового статусу електронного і паперового документообігу, що дозволило спростити ведення електронної документації на основі вже існуючих напрацювань у сфері паперового документообігу.

Основою для розвитку законодавства у галузі електронного підпису став прийнятий ООН Типовий Закон ЮНСІТРАЛ «Про електронні підписи» («UNCITRAL Model Law on Electronic Signatures with Guide to Enactment 2001») [22]. Пізніше було прийнято Регламент

Євросоюзу № 910/2014 Європейського Парламенту та Ради від 23 липня 2014 року щодо електронної ідентифікації та довірчих послуг для цілей електронних транзакцій на внутрішньому ринку [16].

Відповідно до зазначених вище нормативних документів, як відповідь на потребу адаптації українського законодавства до норм ЄС у рамках реалізації євроінтеграційного вектора України, було прийнято ЗУ «Про електронний цифровий підпис» (2016) та ЗУ «Про електронні документи та електронний документообіг» (2015). Прийняття цих законодавчих актів відкрило можливість для формування в Україні системи обміну електронними документами ЕД (далі – ЕД) завдяки юридичній регламентації електронного цифрового підпису (далі – ЕЦП) та ЕД.

Слід зазначити, що ЗУ «Про електронний цифровий підпис» втратив чинність, натомість було прийнято новий ЗУ «Про електронні довірчі послуги» від 7 листопада 2018 року № 2155-VIII (назва Закону в редакції Закону № 2801-IX від 01.12.2022 «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги»). Цей Закон спрямований на вдосконалення правового регулювання у сфері ЕЦП в Україні, а також на запровадження моделі і принципів надання електронних довірчих послуг, що відповідають стандартам ЄС, зберігаючи при цьому усталену систему взаємодії суб'єктів відносин у сфері ЕЦП, що склалась в Україні [8].

2017 року український уряд схвалив Концепцію розвитку електронного урядування в Україні, норми якої передбачали процедуру його впровадження до 2020 року [12]. Метою цього документа було стимулювання соціально-економічного розвитку країни та підвищення її конкурентоспроможності шляхом оптимізації системи держуправління. Зокрема, основна увага зосереджувалась на задоволенні потреб юридичних і фізичних осіб через створення ефективної системи електронного урядування.

Одним із пріоритетних напрямків розвитку електронного урядування в Україні є програма «Держава у смартфоні». Сьогодні багато публічних послуг є доступними на порталі та в застосунку Дія. Цей сервіс є ключовим інструментом інтеграції цифрових рішень у публічне управління, забезпечуючи громадянам доступ до широкого спектра онлайн-послуг. Робота порталу Дія регулюється Положенням, затвердженим постановою КМУ «Питання Єдиного державного веб-порталу електронних послуг та Єдиного дер-

жавного порталу адміністративних послуг» від 04.12.2019 р. № 1137 [4].

На наш погляд, нормативно-правове забезпечення у сфері діджиталізації публічного управління буде й надалі розвиватись і вдосконалюватись. Актуальним напрямком розвитку законодавства у цій сфері є стандартизація і деталізація електронних адміністративних послуг, що можна отримати завдяки проєкту Дія. Водночас зі зростанням популярності сервісу Дія та інших подібних платформ зростає і ризик шахрайства в Інтернеті, а також поширення кіберзлочинності. У цьому контексті ключовим аспектом захисту даних стає надійна електронна ідентифікація. Відповідальний підхід до цих питань є особливо важливим у сфері цифрових публічних послуг та електронного урядування, де громадяни повинні бути впевнені, що їхні персональні дані обробляються відповідно до чинного законодавства про їх захист.

Таким чином, подальший розвиток порталу Дія потребує не лише розширення переліку доступних онлайн-послуг, а й вдосконалення нормативної бази, що враховує потреби захисту персональних даних користувачів. Ключовим аспектом цього процесу є забезпечення довіри громадян до електронних послуг, що можливо досягти лише за умови чіткого правового регулювання і дотримання принципів інформаційної безпеки. На нашу думку, законодавча підтримка цього напрямку є ключовою для забезпечення стабільного розвитку діджиталізації публічного управління.

У процесі цифрової трансформації держава активно впроваджує електронні адміністративні послуги і забезпечує дистанційну взаємодію між громадянами і державними органами, що створює значний обсяг цифрових даних, які потребують надійного захисту. Кібербезпека у цьому контексті є пріоритетним напрямком, адже цифрові платформи стають об'єктами потенційних кібератак, котрі можуть завдати шкоди як окремим громадянам, так і державній інфраструктурі. Зокрема, 19 грудня 2024 року Україна зазнала однієї з найбільш масштабних за останній час кібератак на державні реєстри, що паралізувало їх роботу на тривалий період. Це підкреслює необхідність ефективного правового регулювання, що встановлює стандарти безпеки, відповідальність за порушення та механізми швидкого реагування на такі інциденти.

Отже, розвиток нормативно-правової бази у вищезазначених напрямках є обов'язковою умовою для створення ефективного, безпечного

і довірливого середовища у сфері діджиталізації публічного управління.

Висновки. На основі вищевикладеного, можемо підсумувати, що діджиталізація публічного управління в Україні є ключовим елементом сучасних реформ, спрямованих на підвищення відкритості, прозорості та доступності державних послуг. Процес цифрових трансформацій активно впроваджується у національні законодавства з початку XXI століття. Пріоритетними напрямками у цій сфері є: перехід до електронних послуг; створення єдиного діджиталізованого простору у межах країни з перспективою міжна-

родної співпраці; розвиток електронної взаємодії та електронного документообігу тощо. У даний час в Україні створено всі умови для подальшої діджиталізації публічного управління. Для досягнення сталого розвитку у цій сфері необхідно вдосконалювати законодавчу базу, інтегрувати її з міжнародними нормами, а також посилювати заходи кібербезпеки.

Таким чином, діджиталізація публічного управління в Україні вимагає комплексного підходу до правового регулювання і технологічної підтримки для забезпечення ефективного функціонування сучасної держави.

Список літератури:

1. Директива 2000/31/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_224#Text (дата звернення: 20.12.2024).
2. Ісаченко Д. Нормативно-правове забезпечення діджиталізації державних послуг. *Аспекти публічного управління*. 2023. Т. 11. №1. С. 44-49. DOI: <https://doi.org/10.15421/152306>.
3. Ортіна Г. В., Рибальченко Н. П. Діджиталізація публічної влади. *Публічне урядування*. 2022. Вип. 1(29). С. 104-109. DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-1\(29\)-15](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-1(29)-15).
4. Питання Єдиного державного веб-порталу електронних послуг та Реєстру адміністративних послуг: Постанова КМУ від 4 грудня 2019 р. № 1137. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-%D0%BF> (дата звернення: 20.12.2024).
5. Положення про Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pitannya-ministerstva-cifrovoi-t180919> (дата звернення: 20.12.2024).
6. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 20.12.2024).
7. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.12.2024).
8. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (дата звернення: 20.12.2024).
9. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 20.12.2024).
10. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 20.12.2024).
11. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 01.12.2022 № 2807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20> (дата звернення: 20.12.2024).
12. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження КМУ від 20 вересня 2017 р. № 649-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80#n14> (дата звернення: 20.12.2024).
13. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 20.12.2024).
14. Пігарев Ю., Костенюк Н. Діджиталізація публічного управління як чинник цифрової трансформації України. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. № 2. С. 92-96. DOI: <https://doi.org/10.35432/1993-8330arpa2832021237257>.
15. Разумей Г. Ю., Разумей М. М. Діджиталізація публічного управління як складник цифрової трансформації України. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2020. № 2 (25). С. 139-145.
16. Регламент Європейського парламенту і ради (ЄС) № 910/2014 від 23 липня 2014 року про електронну ідентифікацію та довірчі послуги для електронних транзакцій на внутрішньому ринку та про скасування Директиви 1999/93/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_016-14#Text (дата звернення: 20.12.2024).
17. Рябець К. Значення веб-порталу «Дія. Цифрова освіта» в публічному управлінні цифровою трансформацією. *Науковий вісник: Державне управління*. 2024. Вип. 1 (15). С. 243-258. [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2024-1\(15\)-243-258](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2024-1(15)-243-258).

18. Савон К. В. Поняття діджиталізація в контексті цифрового уряду. *Актуальні проблеми політики*. 2021. Вип. 67. С. 107-111. DOI <https://doi.org/10.32837/app.v0i67.1159>.
19. Сидоренко Н. Діджиталізація: електронні адміністративні послуги. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2021. № 4. С. 11-15. DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2021.4.2>.
20. Щокін Р. Г., Беленюк, Ж. В. Сучасні тенденції діджиталізації публічного управління у сфері фізичної культури та спорту. *Публічне урядування*. 2022. Вип. 3(31). С. 102-109. [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-3\(31\)-14](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-3(31)-14).
21. Uncitral Model Law on Electronic Commerce (1996). URL: https://uncitral.un.org/en/texts/ecommerce/modellaw/electronic_commerce (дата звернення: 20.12.2024).
22. Uncitral Model Law on Electronic Signatures (2001). URL: https://uncitral.un.org/en/texts/ecommerce/modellaw/electronic_signatures (дата звернення: 20.12.2024).

Kryvoruchko Yu.Z., Tarasiuk L.M., Herasymiuk L.S. LEGAL REGULATION OF PUBLIC ADMINISTRATION DIGITALIZATION

The article examines the features of legal regulation in the digitalization processes of public administration in Ukraine, which is one of the key directions for state modernization. It is established that digitalization enhances the efficiency, transparency, openness, and accessibility of public services.

The Ukrainian legal framework governing public administration digitalization is reviewed. Additionally, international experience in this field is analyzed, serving as a foundation for harmonizing Ukrainian legislation with EU norms. It is concluded that European experience can provide guidance for improving Ukrainian legislation in the field of digital technologies.

The special role of the Ministry of Digital Transformation of Ukraine is highlighted, as it formulates state policy in the sphere of digital innovations and e-governance.

Particular attention is given to the “State in a Smartphone” project and the “Diia platform”, which integrate digital solutions into public administration. It is noted that the further development of this project requires the improvement of legal regulations, particularly in data protection, standardization of electronic services, and strengthening cybersecurity.

It is emphasized that the current legal regulation of digitalization processes is underdeveloped, creating obstacles to the full implementation of innovative technologies in public administration in Ukraine.

Key challenges in the legal support for public administration digitalization are outlined, including the need to align Ukrainian legislation with international standards, enhance personal data protection, and improve information security. The creation of a reliable legal foundation is deemed crucial for increasing citizens' trust in electronic services, ensuring data security, and reducing cybersecurity risks.

The article underscores the importance of further adapting Ukrainian legislation to international standards and ensuring transparency and accountability in the processes of digital transformation in public administration.

Key words: *public administration, digitalization, digital transformation, digital technologies, legal framework.*